

Панфілов Ю. І., Зубкова К. Р.
м. Харків, Україна

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ЛІДЕРСТВО ЯК ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток лідерських якостей у дітей дошкільного віку вкрай важливий для формування їх особистісного потенціалу. У сучасному світі лідери виконують провідну соціальну роль, демонструючи високий показник творчої самореалізації. Помилково вважати, що кожен лідер – це, безумовно, керівник фірми або директор компанії. Лідерські якості дитини, що впливають на соціальну, інтелектуальну позицію, необхідні для досягнення її особистих цілей; контролю емоцій і дій; формування правильної, аргументованої точки зору і т.ін. На лідера завжди можна покластися у скрутну хвилину, до думки лідера хочеться прислухатися, тому що лідер: харизматичний; спонукає до дій; використовує творчий підхід для досягнення цілей; послідовний, планує все до дрібниць; вміє цінувати людей.

Всі ці задатки і звички людини – родом із дитинства. А це означає, що розвиток лідерських якостей дітей необхідно починати з раннього віку.

Під час дошкільного віку батьки намагаються максимально розвинути свою дитину в емоційному й інтелектуальному плані. Всі ми бажаємо, як можна раніше навчити дітей плавати, кататися на велосипеді, читати, залучаємо їх до культури сучасного суспільства, намагаємося донести загальноприйняті правила поведінки і традиції, прищепити моральні норми, вчимо речам, які закладають у дитині лідерські якості.

До них можна віднести дисциплінованість, самостійність, відповідальність. Ці якості допомагають дитині відповідати за свої вчинки і за свою поведінку, а також дозволяють навчитися без сторонньої допомоги керувати своїм життям.

Розвиток рішучості допомагає дошкільнику швидко приймати рішення у майбутньому. Розвиток емоційної витримки дозволить йому уникати або вирішувати напружену обстановку, допоможе стримувати свої негативні емоції у конфліктних ситуаціях. Завзятість і наполегливість

будуть проявлятися у прагненні досягти успіху і грамотному вирішенні проблем, які будуть стояти на шляху до досягнення цілей. Розвиток таких лідерських якостей у майбутньому стане міцним фундаментом успіху дитини.

Але так як дитина, як «чистий аркуш паперу», то у неї відсутній будь-який досвід, і виховання лідерських якостей може викликати певні труднощі. Це може залежати від типу темпераменту дитини, особливостей її характеру, сприйняття світу і багато іншого. У такому випадку батькам варто запастися витримкою і терпінням. Повільно, але впевнено і в ігровій формі, вони зможуть прищепити потрібні якості дитині.

Під час ігор дошкільник може втілювати ідеї і фантазії у життя, тому що ігри змушують міркувати і добре розвивають уяву. У процесі гри він може проходити стадію самоствердження, розвивати наполегливість і прагнути до успіху. Спостерігаючи за дітьми дошкільного віку, можна виділити чотири категорії лідерів:

1. Виконавчий. Діти цієї категорії дуже ретельно стежать, щоб під час ігор всіма учасниками дотримувалися правила. Вони намагаються все зробити правильно (наприклад, у виконанні завдання яке їм дав вихователь) і стежать за тим, щоб інші діти виконували все суворо за інструкцією. Як правило, у таких дітей холеричний тип темпераменту. Коли хтось порушує встановлені правила, їх це може дуже розсердити.

2. Організатор. Такі діти отримують задоволення, коли розкладають речі «по своїх» місцях. Наприклад, під час сюжетно-рольової гри, дошкільник розподіляє ролі. Як показують спостереження, такі діти матимуть сангвіністичний тип темпераменту.

3. Інтелектуал. Цим дітям приносить радість займатися творчою роботою, вчитися чомусь новому. Легко «притягують» до себе людей своїм спокоєм. Як правило, це дошкільнята із флегматичним типом темпераменту.

4. Критик. Це дуже емоційна категорія дошкільних лідерів. Вони завжди помічають мінуси і плюси і їм важко змиритися з несправедливістю. Виходячи з досвіду спостережень, можна зробити висновок, що такі лідери мають меланхолійний тип темпераменту.

Як впливає з наукової літератури, багато батьків вірять, що у ранньому віці дитина ще не готова до формування лідерських навичок.

Але це якраз, дуже вдалий час для того, щоб почати розвивати їх. Чим раніше дитина зрозуміє, як стати справжнім лідером, тим більш впевнено вона буде себе почувати, коли стане дорослою людиною. З чого почати?

1. Привчіть себе говорити з нею, як із дорослим. Допоможіть дитині навчитися формулювати свою власну позицію. Маленькі діти розумніші, ніж здаються. Поговоріть про поточні події. Навчіть її прислухатися до чужої думки і ставитися до неї з повагою. Вона повинна розуміти, що її думка не є єдиною. Уміння доводити власну позицію так само важливо, як і прийняття до уваги думки інших.

2. Дайте їй право голосу. Існують деякі моменти, які не потребують тотального контролю з боку батьків. Такі питання повинні виноситися на загальне обговорення, в якому діти беруть безпосередню участь. Запропонуйте своїм дітям провести мозковий штурм. Заохочуйте думку кожного члена сім'ї та обговорюйте всі ідеї, перш ніж приймати рішення. Діти з ранніх років повинні знати, що мають право голосу. Залишаючись осторонь від вирішення спільних питань, дитина не зможе придбати лідерські якості.

3. Навчіть дитину допомагати іншим. Допоможіть їй навчитися аналізувати прості побутові ситуації, коли комусь потрібна допомога і підтримка. Діти повинні міркувати про те, як вони можуть виправити ситуацію і щиро радіють, коли у них це виходить. Це перший крок до виховання справжнього лідера, оскільки таке вміння сприятиме успіхам у навчанні та на шляху кар'єрними сходами.

4. Включайте її у спільну діяльність. Перш за все, діти беруть приклад з батьків. Ваша дитина повинна не тільки побачити, як ви ставитеся до виконання своєї роботи або обов'язків по господарству, а й зрозуміти, що багато речей виконуються в команді. Коли дитина включена у спільну діяльність із членами сім'ї, наприклад, бере на себе частину домашніх справ, бере участь у плануванні спільного відпочинку або проведенні часу, вона вчиться працювати у групі, де всі діють спільно. Адже лідер – це не тільки людина, здатна керувати колективом, а й той, хто вміє працювати у групі.

5. Учіть дитину визнавати помилки. Дитина повинна знати, що не існує жодного ідеального лідера, який ніколи не оступався, адже помилки – це частина навчання. Поясніть їй, що не варто соромитися будь-яких упущень і прорахунків, вона повинна розуміти, що це

природно. Без усвідомлення цього факту розвиток лідерських навичок просто неможливий.

6. Намагайтеся, щоб дитина спілкувалася з тими, хто вже володіє лідерськими здібностями. В ідеалі, діти повинні не тільки чути про людей, які освоїли лідерські навички, а й спілкуватися з ними. Це може бути дитина, старша роками, один із членів сім'ї, педагог або просто ваш знайомий, який зміг чогось досягти і може поділитися своїми міркуваннями на тему того, як домогтися успіху.

7. Навчіть дитину спілкуватися і налагоджувати зв'язки як з однолітками, так і з різними людьми. Перш за все, це необхідно для розвитку комунікативних навичок і допомагає дитині навчитися краще розбиратися в людях. Також це сприяє налагодженню зв'язків, які можуть виявитися корисними майбутньому.

8. Боріться зі страхом дитини публічного вираження своїх думок. Важливо, щоб дитина вміла чітко висловлювати свої думки. Дозвольте їй якомога більше говорити і писати про те, що вона любить. Дуже важливо, щоб дитина з ранніх років не боялась публіки. Чим раніше вона навчиться впевнено висловлюватися, тим швидше це стане її природною частиною життя. Починайте з тренувань у колі рідних і близьких.

9. Задавайте дитині питання: «Що ще ми могли б зробити?», «Як ти думаєш, чому це сталося?», «Який вибір у нас був/є у ситуації, що склалася?» Подібні питання сприяють розвитку аналітичних здібностей. Без цієї навички просто неможливо стати справжнім лідером, тому мотивуйте дитину до міркувань на різні теми якомога частіше.

Щоб виявити лідера, рекомендуємо проявити спостережливість. Найкраще це робити під час дитячих ігор. З цією метою ми пропонуємо ігри для дітей на виявлення лідера:

1. «Завжди перший». Така гра зазвичай проводиться при великій скупченості дітей: у групі або таборі. Вихователь просить піднятися певну кількість дітей (три, п'ять, сім). Якщо добре спостерігати, ви помітите, що дитина-лідер завжди буде підніматися, незалежно від названого числа.

2. «Геометрична фігура». Дітей просять, взявшись за руки, створити зі своїх тіл певну фігуру (коло, трикутник, квадрат). Дитина-лідер обов'язково почне керувати роботою.

3. «Будуємо дім». Дітям дається завдання побудувати будинок із підручних засобів. Малюк з лідерськими якостями не кинеється шукати

палиці і ковдри. Він обміркує, який матеріал потрібно зібрати, а потім дасть всім завдання і почне керувати процесом.

Варто пам'ятати, що розвиток тих чи інших якостей у дошкільнят починається з батьківського прикладу і спілкування. Вкрай важливо цікавитися захопленнями дитини і радитися з нею, навіть якщо вам здається, що вона нічого не розуміє у даному питанні.

Література: 1. Большаков, методи і методики виявлення лідерської обдарованості у старшокласників. Прикладна психологія. 2001. № 1. С. 19–29. 2. *Галло Кармін* Уроки переконання від лідера Apple Стіва Джобса. Москва: Манн, Іванов і Фербер. 2012. С. 224. 3. Емоційне лідерство. Мистецтво управління людьми на основі емоційного інтелекту / Д. Гоулман, Р. Бояціс, Е. Маккі. Москва: Альпіна Паблішер. 2016. С. 302. 4. Лоскутникова аспекти розвитку потенціалу лідерства в юнацькому віці. Середнє проф. утворення. 2005. № 6. С.24–25. 5. *Максвелл Дж.* Воспитај в себе лідера. Москва: Попурі. 2016 . С. 400.